

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΣΑΡΔΕΩΝ ΜΑΞΙΜΟΣ (ΧΡΗΣΤΟΠΟΥΛΟΣ)

Τὴν Τρίτην 30ὴν Δεκεμβρίου 1986 ἀπεβίωσεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κορυφαῖος ἱεράρχης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὁ μητροπολίτης Σάρδεων Μάξιμος. Ὁ θάνατός του ὑπῆρξεν αἰφνίδιος καὶ ἀπροσδόκητος. Διότι καθ' ὅλην τὴν πρῶταν τῆς ἡμέρας ἐκεῖνης εἰργάσθη, ὡς συνήθως, εἰς τὴν Πατριαρχικὴν Αὐλὴν, διεκπεραιῶν τὰ τρέχοντα ζητήματα (μετὰ τὴν βαρεῖαν νόσον τοῦ μητροπολίτου Χαλκηδόνος Μελίτωνος αὐτὸς ἐπωμίσθη τὰς τρεχούσας εὐθύναις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου) καὶ ἐτακτοποίησε μάλιστα καὶ τὰ τῆς παραδοσιακῆς ἐορτῆς τῆς πίττας, ἡ ὁποία θὰ ἐλάμβανε χώραν τὴν ἐπομένην, παραμονὴν τῆς Πρωτοχρονιάς, κατὰ τὴν ὁποίαν αὐτὸς θὰ προσεφώνει τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ.κ. Δημήτριον, χωρὶς νὰ διαφανῆ σύμπτωμα προδικάζον τὸ ἄμεσον τραγικὸν τέλος του. Τὸ πρῶτον ἠσθάνθη ἐλαφρὰς ἐνοχλήσεις εἰς τὴν πλάτην, διὰ τὰς ὁποίας καὶ παρεπονέθη ἀργὰ τὴν μεσημβρίαν, ὅτε καὶ ἀπεχώρησε τοῦ Πατριαρχείου κατὰκοπος ἐκ τῆς ἐξαντλητικῆς ἐργασίας, χωρὶς νὰ δοθῇ ἰδιαιτέρα σημασία εἰς τὸ γεγονός. Μετ' οὐ πολὺ, δυστυχῶς, εὐρέθη νεκρὸς εἰς τὴν εἰσοδὸν τῆς οἰκίας φίλου του καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, πρὸς τὴν ὁποίαν προφανῶς λόγῳ ἐντάσεως τῶν ἐνοχλήσεων τῆς πλάτης του κατηύθυνε τὰ βήματά του.

Ὁ θάνατος τοῦ μητροπολίτου Σάρδεων ἀναμφιβόλως ἀποτελεῖ ὑπάλειαν διὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὸ μέγεθος τῆς ὁποίας καθίσταται ἔτι σημαντικώτερον εἰς τὰς κρίσιμους στιγμὰς, τὰς ὁποίας τοῦτο διέρχεται. Διότι, πράγματι, ὁ ἐκδημήσας εἰς Κύριον ἱεράρχης δὲν ὑπῆρξεν ἀπλὸς ἐπίσκοπος συναριθμούμενος μετὰ τὸν τὸς ἄλλων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰθυόντων εἰς τὸ ἱστορικὸν Πατριαρχεῖον λόγῳ τῆς παραγωγικῆς του δραστηριότητος καὶ τῆς ἀκαταπονήτου ἐργατικότητος καὶ ἐξαιρετος πνευματικῆς αὐτοῦ ἀνὴρ λόγῳ τῆς λαμπρᾶς του ἐπιστημονικῆς καταρτίσεως. Αὐτὸς ἐγνώριζεν ἀριστα τὰ διάφορα προβλήματα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, μὲ τὴν ἱστορίαν μάλιστα τοῦ ὁποίου ἠσχολήθη εἰς ὀγκώδη τόμον γραφέντα ἐλληνιστί («Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. Ἱστορικοκανονικὴ μελέτη». Πατριαρχικὸν Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν, Θεσσαλονίκη 1972), ὁ ὁποῖος ἐπέπρωτο νὰ ἔχη εὐρυτάτην ἀπήχησιν ὡς μεταφρασθεῖς εἰς τὰς κυριώτερας τῶν ξένων γλωσσῶν καὶ βραβευθεῖς ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τοιοῦτοτρόπως ὁ αἰόδιμος ἱεράρχης κατέστη διεθνῶς γνωστός διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν του ἰκανότητα, τὴν λεπτολόγον ἀνάλυσιν τῶν ἱστορικῶν κειμένων, τὴν εὐστοχον καὶ εὐπρεπῆ ἀντίκρουσιν τῶν ἀντιθέτων ἀπόψεων καὶ τὴν σαφῆ τοποθέτησιν του ἐπὶ ἀποφασιστικῆς σημασίας θεμάτων. Σημειῶ ὅτι ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τὸν ἀνεκήρυξεν ἐπίτιμον διδάκτορα ἐπισφραγίσασα καὶ αὐτὴ τὴν διεθνή του ἀναγνώρισιν.

Μὲ τὸ ἔργον του αὐτὸ ὁ αἰόδιμος ἱεράρχης προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, ὑπερασπισθεὶς ἐπιστημονικῶς τὰς ἀνά τοὺς αἰῶνας θέσεις του καὶ διασκεδάσας ὅσα κατ' αὐτοῦ, κυρίως πρὸς ὑποβάθμισιν τοῦ ρόλου του ὡς κορυφῆς τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ μάλιστα προερχόμενα καὶ ἐκ κύκλων τῆς Ὀρθοδοξίας, κατὰ καιροῦς κατηνέχθησαν. Ὡς πρὸς τὸ ἔργον αὐτὸ ἔσχον τότε τὴν πρωτοβουλίαν νὰ προβῶ εἰς βιβλιοκρισίαν εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦτο («Μακεδονικά» ΙΓ', 1974, σ. 448-459), ὡς καὶ εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Θεσσαλονίκης «Ἀρμενόπουλος» (27, σελ. 732-740) καὶ νὰ χρησιμοποίησω πολλὰς ἐκ τῶν εἰς αὐτὸ ὑποστηρικθεισῶν θέσεων εἰς τὸ Ἐγχειρίδιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ἀργότερον. Ὁ αἰόδιμος ὁμως ἱεράρχης δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τὸ ἔργον τοῦτο. Ἡ-

σχολήθη και με άλλα θέματα, ως είναι, φέρ' ειπείν, τὸ τοῦ αὐτοκεφάλου καθεστώτος τοῦ Πατριαρχείου Ἰβηρίας (Γεωργίας), τοῦ ὁποίου με ἐξονυχιστικὴν ἔρευναν τῶν πηγῶν τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν καὶ τὴν νῦν νομοκανονικὴν θέσιν ἐξεκαθάρισε. Καὶ τὴν μελέτην τοῦ ταύτην («Ἡ ἐκκλησία Γεωργίας (Ἰβηρίας) καὶ τὸ αὐτοκέφαλον αὐτῆς», ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία», 1966) ἐχρησιμοποίησα καὶ μάλιστα ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ σχετικοῦ κεφαλαίου εἰς τὸ μνημονευθὲν Ἐγχειρίδιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου. Ὁ αἰόδιμος ἱεράρχης συνδυάζων διοικητικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς ἰκανότητας ἀπετέλεσεν, ὡς ἦτο φυσικόν, ἐνωρὶς στέλεχος ἰσχυρὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἐὰν προστεθοῦν εἰς ταῦτα ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ μεγάλη του ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, ὁ ὁποῖος ἔχει τόσην ἀνάγκην ἐξ ἀνδρῶν μὲ τοιαύτας ἀρετὰς κεκοσμημένων, εἶναι εὐκόλον νὰ κατανοηθῇ τὸ μέγεθος τῆς ἀπώλειας, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἐν τῷ προσώπῳ του ὁ αἰωνόβιος θεσμὸς τοῦ Φαναρίου.

Δι' ὄλους αὐτοὺς τοὺς λόγους εὐρίσκω ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ πλέον εὐστοχος παρατήρησις ἐκείνης τοῦ ἐκφωνήσαντος τὸν ἐπικήδειον αὐτοῦ ὑπογραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διακόνου Μελίτωνος Καρᾶ δρ. Θ., κατὰ τὴν ὁποίαν «ἀνὴρ μέγας κεκοιμήται». Ὅντως ἀνὴρ μέγας ἐκοιμήθη εἰς τὴν Βασιλεύουσαν εἰς χρόνους ὅμως χαλεποὺς διὰ τὸ σεπτὸν Πατριαρχεῖον. Ἐν τούτοις πρέπει ἢ κατὰ τὰ ἄλλα τόσον δεδικοιολογημένη θλίψις πάντων νὰ ἐμφυσήσῃ πνεῦμα ἀπαισιοδοξίας εἰς τὸ Φανάριον. Διότι ὁ αἰωνόβιος θεσμὸς τῆς κορυφῆς τῆς Ὁρθοδοξίας πολλὰκις καὶ εἰς τὸ παρελθὸν ἐβλήθη, οὐδέποτε ὅμως κατεβλήθη καὶ οὔτε πρόκειται νὰ καταβληθῇ. Τὸν ἐκδημήσαντα ἱεράρχην ἄλλος θὰ εὐρεθῇ νὰ ἀντικαταστήσῃ καὶ ἡ ἀπώλεια ὅσον μεγάλη καὶ ἂν εἶναι θὰ εὐρεθῇ τρόπος νὰ ἀναπληρωθῇ. Δι' αὐτὸ σημεῖο μὲ ἰδιαιτέραν ἱκανοποίησιν τὰ ὅσα ἐν εἶδει ὑποσχέσεως ἐν τέλει τοῦ μνημονευθέντος ἐπικηδείου ἐλέχθησαν: «Ναί, γέροντα, κοιμήσου ἡσυχος καὶ ἡμεῖς οἱ νεώτεροι θὰ εἴμεθα φρουροὶ ἄγρυπνοι, κατὰ τὸ θέλημά σου, τῆς Οἰκουμενικῆς ταύτης καθέδρας, τὴν ὁποίαν σὺν Θεῷ ἡ διατηρήσωμεν ἐδῶ εἰς τὸν αἶωνα, διὰ νὰ φωτίξῃ τὴν Ὁρθοδοξίαν, τὸ Γένος, τὸν Χριστιανισμόν, τὸν Κόσμον ὅλον».

Ὁ μητροπολίτης Σάρδεων ἦτο Μακεδῶν. Ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Στεζάκι (νῦν Ἀηδόνια) Γρεβενῶν τὴν 7ην Ἰουλίου 1914 ἐκ γονέων γηγενῶν Χρήστου καὶ Τριανταφυλλιάς, οἱ ὁποῖοι μετηνάστευσαν ἐν συνεχείᾳ εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἀνεύρεσιν καλυτέρας τύχης, κατὰ τὰ ἐκ παραδόσεως ἰσχύσαντα εἰς τὴν περιοχὴν. Ἐνωρὶς ἠσθάνθη κλίσιν πρὸς τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα, δι' αὐτὸ δὲ καὶ εἰσηλθεν εἰς τὴν γεραρὰν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπεφοίτησεν ἀριστευχὸς τὸ 1937. Γέροντα ἔσχε τὸν τότε μητροπολίτην Χαλκηδόνος καὶ κατόπιν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Μάξιμον Ε', ὁ ὁποῖος τὸ 1938 ἐχειροτόνησε διάκονον ἀπονέμων εἰς αὐτὸν τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο ἀργότερον νὰ γίνῃ γνωστὸς παγκοσμίως, καὶ διορίζων αὐτὸν συγχρόνως ἀρχιδιάκονον καὶ ἱεροκήρυκα τῆς Μητροπόλεως του. Ἐκτοτε ἡ ἐξέλιξις του ὑπῆρξεν ἀλματώδης. Τὸ 1941 διωρίσθη ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου καὶ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944 προήχθη εἰς ἀρχιγραμματέα αὐτῆς ἐπὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βενιαμίν Α', ἐνῶ συγχρόνως ἐχειροτονεῖτο πρεσβύτερος καὶ ἐχειροθετεῖτο ἀρχιμανδρίτης. Τὸ 1946, εἰς ἡλικίαν μόλις τριάκοντα καὶ δύο ἐτῶν, ἐκλέγεται μητροπολίτης Σάρδεων. Αἰτιολογῶν ἐπὶ Συνόδου τὴν ἐκλογὴν ταύτην ὁ τότε Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Μάξιμος Ε', ὁ καὶ γέρον αὐτοῦ τυγχάνων, ἐτόνισεν ὅτι αὕτη εἶναι «παραδειγματικὸς ζήλου, τῆς ἰδιαζούσης ἀκριβείας, τάξεως, φιλοτιμίας καὶ φιλοπονίας δόκιμον καὶ ἄμεμπτον». Ὁ αἰόδιμος ἱεράρχης καὶ ὡς προστατευόμενος τοῦ Μαξίμου Ε', τοῦ παραιτηθέντος ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου μὲ συνέπειαν νὰ ἀνέλθῃ εἰς αὐτὸν ὁ Ἀθηναγόρας ὁ Α', δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὐρίσκειται πάντοτε ἐν ἀρμονίᾳ μὲ τὸν νέον Πατριάρχην. Εἶχε πάντοτε τὸ θάρρος νὰ διαφωνῇ εἰς θέματα

διορθόδοξα και διαχριστιανικά, αλλά με την χαρακτηρίζουσαν αυτόν σύνεσιν και λογικήν, και χωρίς να διαταραχθῶν αἱ προσωπικαὶ αὐτῶν σχέσεις.

Ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων ἀπέδειξεν ὅτι κατὰ τὰς διαφωνίας αὐτὰς ὁ μητροπολίτης Σάρδεων εἶχε κατὰ τὸ πλεῖστον δίκαιον, γεγονὸς ὅπερ εἶχεν ὡς συνέπειαν νὰ ἀξηθῆ τὸ κύρος του καὶ νὰ καταστῆ οὕτω πῶς ἐπὶ τῆς νῦν Πατριαρχείας Δημητρίου Α' δεσπόζουσα φυσιογνωμία. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου Α', λόγου γενομένου περὶ τῶν ὑποψηφιοτήτων πρὸς ἀνάδειξιν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον, ὁ αἰοίδιμος ἱεράρχης ἀπέκλεισεν ἑαυτὸν διαρρήδη. Δὲν εἶχε βλέψεις πατριαρχικάς. Ἦρκειτο εἰς τὴν μετριόφρονα προσφορὰν (καὶ τί προσφορὰν) τῆς ὑπηρεσίας του εἰς τὸ Πατριαρχεῖον. Τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῶν φίλων τῶν ἐκτιμῶντων τὴν ἐν γένει προσφορὰν του εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ Γένος καὶ τὴν ἐπιστήμην, νὰ ἐκδοθῆ τόμος πρὸς τιμὴν του. Δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ζήσῃ τὴν χαρὰν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιδόσεως τούτου. Ὁ τόμος θὰ ἐκδοθῆ ἤδη εἰς μνήμην του καὶ ἤδη ἅμα τῷ θανάτῳ του ἀπέστειλα τὴν ἐμὴν εἰσφορὰν.

Μὲ τὸ πρὸν σημεῖωμα συμπληρῶ τὴν προσφορὰν μου πρὸς Αὐτόν, τὸν πράγματι ἄξιον ἱεράρχην, τὸν διαπρεπῆ συγγραφέα, τὸν πιστὸν συνοδικόν, τὸν ἀκαταπόνητον ἐργάτην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τὸν ἀνεκτίμητον φίλον. Αὐτὸς μὲν ἀναπαύεται εἰς τὴν Βασιλεύουσαν παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς χορείας τῶν προκατόχων του ἱεραρχῶν τοῦ Θρόνου, τὰ ἔργα του ὅμως θὰ κοσμοῦν τὰς βιβλιοθήκας εἰς αἰώνιον μνημόσυνον αὐτοῦ τοῦ πτωχοῦ Μακεδόνα μετανάστου, ὁ ὁποῖος ἀνήλθεν εἰς τὰ κορυφαῖα ἀξιώματα τοῦ σεπτοῦ τεμένουσ ἡς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Γένους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΒΑΒΟΥΤΣΚΟΣ